



STRATEGISK NÆRINGSPLAN  
FOR BERGENSREGIONEN  
TILTAK 2015-2016

REGION  
**BER  
GEN**



# TILTAK 2015-2016

Strategisk næringsplan for Bergensregionen 2015-2020 har en tiltaksdel som skal rulleres hvert annet år. Tiltakene er konkrete aktiviteter som er sentrale for den videre utviklingen av regionen.

Tiltakene skal være påbegynt, og gjerne avsluttet i løpet av toårsperioden fra vedtatt plan til ny tiltaksplan blir utarbeidet. Tiltakene er knyttet opp mot de enkelte fokusområder i Strategisk næringsplan.

## Organisering av tiltakene

Til det enkelte tiltak er det knyttet en tiltakseier. En tiltakseier er den organisasjon som er ansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Det er ingen forutsetning at tiltakseier skal gjennomføre tiltaket alene. Det forutsettes en bred medvirkning fra kommuner, næringsorganisasjoner, klyngeorganisasjoner, forsknings- og utviklingsorganisasjoner,

utdanningsinstitusjoner og representanter for for at tiltakene skal la seg gjennomføre. Tiltakseier er ansvarlig for å definere tiltakets omfang, hvilken leveranse tiltaket skal bidra til (resultatforventning), hvem som er kritiske bidragsytere for å sikre leveransen, hvordan tiltaket skal løses, og når det kan forventes at tiltaket kan avsluttes.

Business Region Bergen er av sine eiere pålagt ansvar for den toårige rulleringsprosessen og å følge opp at tiltakseiere holder fremdrift i forhold til tiltakene. Videre skal Business Region Bergen sende en årlig rapport til sine eiere om fremdrift i tiltakene. Sammen med tiltakseiere skal Business Region Bergen finne en praktisk og ubyråkratisk rapporteringsform som sikrer fylkesting og kommunestyre god rapportering i forhold til status på det enkelte tiltak. Business Region Bergen har ingen instruksjonsrett overfor tiltakseierne.

## Tiltak knyttet til Næringslivets rammevilkår

### Tiltak 1: Regionale utviklingsaktører

Fylkeskommunen og kommunene bidrar med betydelige finansielle ressurser til regionens ulike utviklingsaktører som nettverksorganisasjoner, klyngeorganisasjoner og Business Region Bergen. For å dra enda større nytte av disse aktørene, er det et ønske fra fylkeskommunen at flest mulig av disse aktørene finner sammen i et kontorfellesskap. Nytteeffekten av dette er hovedsakelig knyttet

til at aktørene i større grad sikrer samhandling og ressursoptimalisering gjennom gjensidig rolleavklaring og rolleforståelse. Videre er det et stort potensial i å hente ut kostnadssynergier gjennom deling av felles infrastruktur og administrative funksjoner.

Tiltakseier: Hordaland fylkeskommune

## Tiltak knyttet til Fysisk og sosial infrastruktur

### Tiltak 2: Regionens digitale konkurransevilkår

Det er gjennomført en undersøkelse av selskapet «Dreis» bestilt av Business Region Bergen. Undersøkelsen konkluderer med at Bergensregionens elektroniske infrastruktur bør styrkes for ikke å skape negative konkurranseforhold for regionens næringsliv. Deler av regionen har relativt dårlig dekning på mobilt nett, noe som skaper begrensninger for digital kommunikasjon utenfor regionens sentre.

Dette prosjektet skal kartlegge behov for, og vurdere muligheter for å forbedre den digitale infrastrukturen internt i fylket, og inn og ut av fylket,

nasjonalt og internasjonalt. Framtidig infrastruktur må være tilpasset framtidig tjenestetilbud på nettet. Å ha en god digital infrastruktur er nødvendig for et fremtidsrettet, internasjonalt næringsliv, for FoU-miljøene i regionen og for offentlige institusjoner.

Tilgang til digital infrastruktur må styrkes både i kommersielle og ikke-kommersielle backbone-nett, og det må etableres økt redundans og direktelinjer til det øvrige Europa.

Tiltakseier: Hordaland fylkeskommune

## Tiltak knyttet til Effektive offentlige tjenester

### **Tiltak 3: Utvikle et samordnet tjenestetilbud knyttet til plan- og søknadsprosesser på tvers av kommunegrensene**

Næringslivet opplever at kommunene i Bergensregionen har ulik praksis, ulike verktøy og ulike søknadsprosesser knyttet til plan- og bygningsloven. Det finnes eksempler fra andre regioner på gode felles løsninger. I arbeidet med «Arealguiden» er det identifisert behov for

forsterket koordinering. Her må også Hordaland fylkeskommune engasjeres med bakgrunn i fylkeskommunens rettledningsansvar overfor kommunene.

Tiltakseier: Business Region Bergen

### **Tiltak 4: Utbyggingsavtaler og rekkefølgebestemmelser knyttet til plan- og byggesak**

Sett fra næringslivets ståsted, finnes det eksempler på bruk av utbyggingsavtaler og rekkefølgebestemmelser i kommunene som føles urimelige. Kommunene på sin side ser på utbyggingsavtaler som et nødvendig virkemiddel i styringen av kommunens utvikling. Det er ønskelig i et regionalt næringsutviklingsperspektiv at regionen utvikler så likeartede praksiser som mulig fra kommune til kommune. Det er videre sentralt at næringslivets synspunkter og innspill systematiseres og synliggjøres.

Det gjennomføres et tiltak for å kartlegge og synliggjøre positive og negative effekter av kommunenes praksis med utbyggingsavtaler

og rekkefølgebestemmelser knyttet til plan- og byggesak. I tiltaket foreslås det videre at det gjennomføres et prosjekt som skal bidra til mer forutsigbarhet for utbyggere og kommuner gjennom å stimulere til parallell behandling av plan- og utbyggingsavtaler. Som en del av dette tiltaket bør det arbeides for å styrke kompetansen hos kommuner og utbyggere på dette feltet.

Tiltaket er et fellesprosjekt for kommuner og fylkeskommune administrert av Business Region Bergen.

Tiltakseier: Business Region Bergen

### **Tiltak 5: Beredskapsklynge**

Bergensregionen har gjennom sin nærhet til oljeinstallasjonene i Nordsjøen og betydelige folketall både et behov for og grunnleggende forutsetninger for å utvikle en beredskapsklynge i regionen.

Forutsetningene bygger på Sjøforsvarets nærvær med de kapabiliteter de representerer både på mannskaps-, kompetanse- og utstyrssiden, Bergen Lufthavn og deres beredskapskapasitet både på krisehåndtering og helikopterkapasitet, Helse Vest ved Haukeland Universitetssykehus, Bergen kommune, Bergen Brannvesen, Hordaland Politidistrikt, Fylkesmannens beredskapsavdeling, Ulven leir og treningssenter og Sivilforsvaret. Regionen har også tunge FoU-institusjoner som Sjøkrigsskolen, Høgskolen i Bergen, Universitetet i

Bergen og Norges Handelshøyskole som alle på hver sine vis bidrar med forskning og kompetanse som grenser opp mot feltet beredskap og kriseledelse/håndtering. I tillegg er det etablert en rekke ulike virksomheter i regionen som har krisehåndtering og -ledelse som sitt spesialfelt.

Med utgangspunkt i regionens strategiske betydning og de kapabiliteter innen beredskap som er tilgjengelig i regionen, igangsettes et arbeid for å få etablert en klyngeorganisasjon for beredskap. Den langsiktige ambisjonen for en slik klyngeorganisasjon er å bli tatt opp i Innovasjon Norges klyngeprogram.

Tiltakseier: Bergen kommune

## Tiltak knyttet til Bygge regionalt omdømme

### Tiltak 6: Bygge regionalt omdømme for Bergensregionen

Omdømmearbeidet for Bergensregionen er et ansvar for lokale og regional myndigheter. Arbeidet skal gjøre næringslivet i regionen enda bedre kjent. Omdømmearbeidet skal også synliggjøre Bergensregionens fortrinn som et godt sted å leve og bo, å etablere og drive virksomhet og å igangsette nye, innovative prosjekter.

Omdømmearbeidet skal og være med å synliggjøre klynger, forskings- og utviklingsprosjekter, forskingssenter og etterspurte utdanninger som gjør det attraktivt for kompetansepersoner og bedrifter å slå seg ned i regionen. Kommunene må bidra med gode bomiljø, barnehage og skole, fritidsaktiviteter og kulturtilbud.

Tiltakseier: Business Region Bergen

## Tiltak knyttet til Utdanning og forskning

### Tiltak 7: Styrke elevenes kompetanse i utdanningsvalg

Tiltaket «Praksisnær undervisning» fra Strategisk næringsplan 2010-2014 har generert et betydelig erfaringsgrunnlag. Særlig kommunene Fjell, Sund og Øygarden har gjort erfaringer som en nå ønsker å gjøre en systematisk vurdering av for å overføre til flere av kommunene i Bergensregionen.

Fiskeriforum Vest har, i samarbeid med The Seafood Innovation Cluster, konkrete prosjekter for å styrke samarbeidet mellom skoler og arbeidsliv. Det er startet opp et langsiktig samarbeid mellom de havbaserte næringsklyngene og skoler for omdømmebygging for fremtidige kunnskapsmedarbeidere innenfor «Ocean Industries».

Det er viktig at kommunene satser på å styrke kompetansen hos elevene knyttet til utdanningsvalg gjennom et bedre samarbeid med næringslivet. Samarbeidet må være mellom kommunene som grunnskoleeiere og fylkeskommunen som har ansvar for videregående opplæring. Det må likevel være opp til den enkelte kommune å bestemme hvordan dette skal skje.

Tiltakseier: Skoleeierne, kommunene for grunnskolene og Hordaland fylkeskommune for videregående skole

### Tiltak 8: Krav om at leverandører er godkjente lærebedrifter

Det offentlige kan bidra aktivt til at næringslivet tilrettelegger for å ta inn lærlinger. Dette kan gjøres både gjennom å stille krav i innkjøpsprosesser om at leverandører skal være offentlig godkjente lærebedrifter, og å benytte fagarbeidere og lærlinger på prosjektet/leveransen i de aktuelle fagkategoriene.

Tiltakseier: Bergen kommune, gjennom eksisterende innkjøpssamarbeid med en rekke omegnskommuner, statlige og kommunale foretak og aksjeselskap.

### Tiltak 9: Design Thinking Innovasjonslederutdanning

Gjennom DesignArena-prosjektet Design Thinking gjennomføres det i 2015 et pilotprosjekt på en ni måneders utdanning på masternivå. Prosjektet er rettet mot etter- og videreutdanning, hvor fokus er konkrete ledelsesprosjekter som gjennomføres som en del av utdannelsen. Dette er eneste av sitt slag i Norge.

DesignArena som klyngeprosjekt har en målsetning om å gjøre Bergen til Nordens hovedstad for design-drevet innovasjon, og vil gjøre det selvfølgelig for regionens næringsliv å bruke designkompetanse på lik linje med økonomi- og teknologikompetanse i alle sine utviklingsprosjekter. Samarbeid : Norges Handelshøyskole, Høgskolen i Bergen og Kunst- og designhøgskolen.

Tiltakseier: Design Region Bergen

### **Tiltak 10: Energisamarbeidet «Science City Bergen»**

Etablere en utdannings-, forsknings-, innovasjons- og næringsutviklingsklynge innen energifeltet.

Samarbeidet er lansert under samlebegrepet «Science City Bergen», og er et samarbeid mellom forsknings- og utviklingsmiljøer, utdanningsinstitusjoner, offentlige myndigheter og næringsliv i regionen. Tiltaket er viktig for å dra nytte av kompetansen som ligger i de enkelte fagmiljøer for på den måten å legge til rette for forskning,

innovasjon og gode utdanningsmuligheter innen energiområdet i regionen.

Partnere i prosjektet er Statoil og BKK, sammen med FoU og utdanningsinstitusjonene som består av Universitetet i Bergen, Uni Research, Christian Michelsen Research, Høgskolen i Bergen og Norges Handelshøyskole.

Tiltakseier: Science City Bergen

## Tiltak knyttet til Innovasjon, entreprenørskap og endring

### **Tiltak 11: Realisering av Media City Bergen**

Visjonen for Media City Bergen er å utvikle Bergen til et internasjonalt kraftsenter for innovasjon og kunnskap innen mediefeltet.

Media City Bergen skal være en hub for en bredt sammensatt medieklynge, og det skal legges til rette for samspill mellom aktørene som gir innovasjon og vekst både hos de enkelte aktørene og for medieklyngen i sin helhet.

For å oppnå visjonen i Media City Bergen, skal det realiseres en rekke delprosjekter:

- etablering av Greenhouse for gründere og oppstartsselskaper

- etablering av Medialab
- etablering av besøkskonsept
- klyngeutvikling gjennom prosjektet NCE Media
- synliggjøring lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Det vil videre utvikles andre prosjekter som ivaretar felles interesser og oppgaver for medieklyngen og som bidrar til visjonen i nærings- og kunnskapsparken Media City Bergen, herunder etablering av nasjonalt kompetansesenter for spillutvikling i Bergen.

Tiltakseier: Media Region Bergen

### **Tiltak 12: Etablere «Invest in Region Bergen»**

«Invest in Norway» er et nasjonalt prosjekt i regi av Innovasjon Norge for å allokere internasjonal kapital og for å stimulere internasjonale selskap til å etablere seg i Norge. Business Region Bergen er regional kontakt for Invest in Norway, og oppretter «Invest in Region Bergen» for aktiv videreutvikling av Invest in Norway-funksjonen i Bergensregionen. Imidlertid er det viktig å påpeke at all etablering stor og liten, uansett om den kommer fra utlandet eller nasjonalt, er viktig for utviklingen av det regionale næringsliv. Tiltaket vil derfor også inkorporere all aktivitet som bidrar til virksomhetsetablering i regionen.

«MIT Regional Entrepreneurship Acceleration Program [REAP]» er et samarbeidsprosjekt på Sørvestlandet. Programmet har en varighet fra 2015-2017. Partnere er klyngeorganisasjoner og offentlig eide næringsutviklingselskaper. Prosjektet ledes faglig av BI. MIT REAP fokuserer på innovasjonsdrevet entreprenørskap for å bidra til nye produkter i nye markeder. Konseptet bak er altså forankret i et eksisterende program fra Massachusetts Institute for Technology i Boston, USA. BRB er regional partner og tar kunnskaper og erfaringer fra dette prosjektet med inn i utviklingen av «Invest in Region Bergen».

Tiltakseier: Business Region Bergen

## Tiltak 13: Samordning innen entreprenørskap og etablererveiledning

Kommunene og andre aktører i virkemiddelapparatet erkjenner at det er mulig å effektivisere og forbedre samspillet mellom aktørene på en måte som gjør at effekten av innsatsen kommer dem som trenger veiledning og informasjon om å etablere

egen virksomhet enda bedre til nytte. Hordaland fylkeskommune har en helt sentral rolle i dette koordineringsarbeidet.

Tiltakseier: Hordaland fylkeskommune

## Tiltak 14: Omstilling og endring i petroleumsnæringen

Som følge av registrerte omstillingsbehov i olje- og gasssektoren i Bergensregionen vil det være viktig å ta et aktivt grep for å vurdere mulige nasjonale virkemidler.

Problemstillingen er aktuell for alle kommuner i regionen som har et næringsliv som er tett knyttet opp til petroleumsnæringen. Gjennom tiltaket ønsker en å mobilisere aktuelle bedrifter gjennom «Brukerstyrt innovasjonsarena» [BIA] som virkemiddel. Konkret ønskes oppstart første

halvår 2015, med sikte på å søke om BIA-midler oktober 2015. Prosjektet må ses i sammenheng med pågående samarbeidsprosjekt mellom HOG Energi og Hordaland fylkeskommune med å analysere situasjonen for SMB leverandørbedrifter i petroleumsbransjen, og på bakgrunn av dette foreslå avhjelpende tiltak.

Tiltakseier: Gode Sirklar og HOG Energi

Ansvarlig kontaktpartner: HOG Energi

## Tiltak 15: Nasjonalt kompetansesenter for lokalmat

Hordaland fylkeskommune har vedtatt en Matstrategi, og Bergen kommune arbeider med en UNESCO-søknad på mat. Gjennom etableringen av et kompetansesenter skal sjømat- og landbruksnæringen sammen med blå/grønt samarbeid, styrke interessen for mat, ta i bruk og formidle kunnskap om mat, styrke interessen for næringene blant ungdom som skal gjør yrkesvalg,

etablere felles kunnskapsprogram som retter seg mot barn og unge og utvikle bruken av lokalmat inn mot reiselivsnæringen.

Tiltaket må involvere samarbeid med alle kommunene i regionen.

Tiltakseier: Bergen kommune

## Tiltak 16: Marin klyngeutvikling

Med Bergensregionens unike internasjonale posisjon i sjømatnæringen med store globale næringsaktører, tunge forskningsmiljøer, utdanningsinstitusjoner, nasjonale forvaltningsmiljøer, en betydelig underleverandørindustri og et omfattende finans- og kunnskapsmiljø spesifikt rettet mot sektoren, har regionen en komplett næringsklynge for sjømat. For å kunne nyttiggjøre seg oppgraderingsmekanismene i en klynge, er det viktig at det etableres en slagkraftig klyngeorganisasjon som kan bidra til å stimulere til innovasjon og kunnskapsdeling på tvers av aktørene i sektoren. På dette grunnlag etableres det et tiltak som har til hensikt å få etablert en NCE-klynge i Innovasjon Norges klyngeprogram innen marin sektor i regionen.

I lys av posisjonen, potensialet og miljømessige

utfordringer, er det viktig for Bergensregionen å ha en samordnet og sektorovergripende planlegging for bærekraftig marin næringsutvikling i regionen. En marin strategi skal bidra til å synliggjøre Bergensregionens marine satsinger i et nasjonalt perspektiv med prioriteringer for felles initiativ og ulike satsinger. Strategien bør gi innspill for prioriteringene gjennom skoler, videregående opplæring, og fylkeskommunale virkemiddelsatsninger som IN, VRI, HNH og Regionalt forskningsfond Vestlandet.

Som en del av et NCE-prosjekt bør samlokalisering av det sterke marine forskningsmiljøet i regionen inngå. Bergensregionen er et internasjonalt kraftsentrum av marin forskning, utdanning og forvaltning. Økt satsning på utdanning, forskning >>

og FoU-infrastruktur står helt sentralt for videre bærekraftig utvikling og vekst av den marine og andre havbaserte næringer fremover.

Tiltakseier: Seafood Innovation Cluster

### Tiltak 17: «Creating Global Winners» – Global Centre of Expertise Subsea

NCE Subsea er den største og eldst av klyngene med status Norwegian Centres of Expertise i regionen. NCE Subsea jobber både nasjonalt og internasjonalt innenfor markedsutvikling, forretningsutvikling samt FoU og høyere utdanning. Klyngen søker nå opptak i programmet Global Centres of Expertise. På dette nivået er det kun to andre klynger i Norge. En av de sentrale ambisjonene på GCE-nivået er å skape vekst på tvers av nærliggende næringer – som de havrelaterte næringene – gjennom økt

innovasjon og bedre markedsutvikling. Dette vil gi alle de havrelaterte næringene økt konkurransekraft. Klyngen har omfattende kunnskap og erfaringer knyttet til å koble lærdom og kompetanse i industrien. Denne vil bli utnyttet til å skape et innovativt og konkurransedyktig næringsliv på tvers av næringer knyttet til havet (energi, maritim og marin).

Tiltakseier: NCE Subsea

### Tiltak 18: Ocean Innovation

Bergensregionen har et naturlig fortrinn gjennom nært relaterte klynger fra sektorene marin, maritim og energi. «Ocean Innovation»-samarbeidet vil se på muligheter for innovasjon på tvers av havnæringene. Målet er økt samlet konkurransekraft.

Det er store uforløste industrielle muligheter knyttet til samhandling på tvers av de havnære bransjene. Mulighetene for å utnytte de enorme havressursene utforskes nå. Utvinning av mineraler fra verdenshavene jobbes det aktivt med. Offshore vindkraft er et interessant område for fremtidig verdi- og nyskaping. Flere utfordringene som fiskeoppdrettsnæringen står overfor, kan kanskje løses ved å aktivisere og nyttiggjøre teknologikompetanse innen subsea og maritim sektor. Konstruksjonsteknikk, offshoreinstallasjoner, instrumenteringsteknologi og overvåkning er eksempler på områder som vil være relevante. For å lykkes, må prosjektet ha sterk involvering fra næringsaktørene som utgjør medlemmene i havnæringenes organisasjoner. Disse næringenes dynamikk er preget av høy aktivitet og evne til hurtige omstillinger. For å sikre involvering er det derfor viktig at det leveres konkrete resultater underveis i en mer langsiktig prosess mot nye løsninger. Dette kan være i form av

kompetansehevende tiltak og rapporter som kan gi grunnlag og retning for videre arbeid.

Helt konkret vil Ocean Innovation produsere:

- Ocean Talent Camp (OTC) et arrangement for ungdom hvor havnæringene viser seg frem.
- En rapport som dokumenterer flyt av kompetanse og tekniske løsninger mellom havnæringene
- Ulike klynger blant annet NCE Subsea og Seafood Innovation Cluster, vil fremover vurdere og utnytte mulighetene for anvendelse av subseafaglige løsninger og kompetanse for å løse utfordringer som rømning og forurensing i fiskeoppdrettsnæringen.

Langsiktig mål:

- Nye og mer bærekraftige og konkurransedyktige løsninger for fremtiden
- Økt samlet konkurransekraft

Design Region Bergen, Uptime Centre of Competence, Marint Vekstforum (S&Fj.) er kompetansepartnere i Ocean Innovation.

Tiltakseiere: Maritimt Forum Bergensregionen, NCE Maritime Clean Tech, NCE Subsea og Seafood Innovation Cluster. Ansvarlig kontaktpartner: NCE Subsea.

## Tiltak 19: CNC-Arena – robotteknologi

Prosjektet knyttet til å synliggjøre og styrke CNC- og robotklyngen har vært en suksess, og har ført til etablering av «Kompetanseutvikling i CNC og robotnæringsmiljøet i Hordaland» som kan tas videre til en programsatsing som for eksempel «Arena»-klynge. Initiativtakerne vil gjennomføre et forprosjekt der deltakerne i klyngen vil vurdere

hvorvidt klyngen kan danne utgangspunkt for en utvidet bruk av robotteknologi i flere næringer.

Partnere er næringslivet på Osterøy, Hordaland fylkeskommune ved Osterøy vidaregåande skule, Høgskolen i Bergen og Bergen tekniske fagskole.

Tiltakseier: Høgskolen i Bergen

## Tiltak 20: Velferdsteknologi

Bergensregionen er i den heldige situasjon at regionen har en nasjonal foregangskommune innen velferdsteknologi – Lindås kommune. Kommunen arbeider tett sammen med Bergen kommune og andre kommuner i regionen for å utvikle et moderne og tidsriktig brukertilpasset omsorgstilbud bygget på kommunikasjons- og sensorteknologi. I dette arbeidet er også utdanningsinstitusjonene sterkt representert, særlig Høgskolen i Bergen og omsorgsteknologilaboratoriet ved institusjonen. Universitetet i Bergen og Helse Vest samarbeider også betydelig innen dette feltet, og er i ferd med å utvikle en kunnskapsklynge for forskning, utdanning, formidling og innovasjon innen de helsefaglige miljøene.

Regionen har et høykompetent næringsliv som har alle forutsetninger for å gå inn i

velferdsteknologisektoren. I samspillet mellom forvaltning, FoU-miljøene og næringslivet er det en regional ambisjon å stimulere til økt næringsaktivitet i regionen innen velferdsteknologi. Med utgangspunkt i regionens størrelse og regionens posisjon i utprøving av og forskning på velferdsteknologi, ligger det godt til rette for utvikling av et større næringsmiljø innen feltet. Det er en ambisjon for regionen at det gjøres aktive grep for å øke næringslivets interesse og aktivitet innen dette feltet.

Tiltaket handler om å stimulere det lokale næringsliv til å gå inn i velferdsteknologisektoren.

Tiltakseier: Høgskolen i Bergen